

9 May faşizm üzərində qələbə günüdür

İngiltərə və Birləşmiş Ştatlarda da Bakı neftinin almanların əlinə keçməsinin nə ilə nəticələncəyini yaxşı başa düşürdülər.

Sovet komandanlığı həmin vaxtlarda Şimali Qafqazda və Stalinqrada ətrafında gedən döyüşləri SSRİ-nin taleyi baxımından həlledici sayır və bunu Moskvanın müdafiəsi ilə müqayisə edirdi. Çünki Bakının işğalı və Volqa yolunun əldən getməsi sovet ordusu və iqtisadiyyatını iflic vəziyyətinə saldı.

Lakin Şimali Qafqazda düşmənin hücumunun dayandırılması Hitlerin arzusunu ürəyində qoydu. Bununla belə, SSRİ Dövlət

Müdafiə Komitəsi 1942-ci ilin sentyabrında Bakının müdafiəsinə dair xüsusi qərar qəbul etmiş, cəbhə xəttindən xeyli uzaqdakı Azərbaycanda hərbi vəziyyət elan olunmuşdu.

Müharibə illərində Azərbaycanda 75 milyon ton neft çıxarılmışdı ki, bu da bütün SSRİ-dəki hasilatın dördə üçünə bərabər idi. Benzinin, sürtkü yağlarının istehsalı isə, əsasən, Bakının payına düşürdü. Hər 5 təyyarə və tankdan 4-ü Azərbaycandan göndərilən yanacaq ilə işləyirdi.

Bakıda 130 növdən çox silah və döyüş sursatı istehsal edilirdi. Müəssisələrdə və kolxozlarda

işləyənlərin 70 faizə qədər qadınlar idi.

Faşizm üzərində qələbədə neft Bakısının həlledici rolunu keçmiş SSRİ-nin görkəmli şəxsiyyətləri, məsələn, əslən bakılı olan, uzun müddət Dövlət Plan Komitəsinə rəhbərlik etmiş Nikolay Baybakov, marşallardan G.Jukov, K.Rokossovski, A.Qreçko və başqaları da xatırlatmışlar. Məsələn, Baybakov demişdir: "Faşizm üzərində qələbə üçün Azərbaycanın etdiklərini belə də

üzləşən iqtisadiyyatını dirçəltməyə imkan vermiş, təxminən iyirmi il sonra isə Azərbaycanın "qara qızılı" bəşəriyyətin faşizm taunundan xilas olmasında həlledici rol oynamışdır. Lakin bütün bunlara baxmayaraq, sovet dövlətinin rəhbərləri Bakıya münasibətdə, sözün həqiqi mənasında, nankorluq etmiş, ona nəinki "Qəhrəman şəhər" adı verməmiş, hətta ordenə də layiq bilməmişdir.

Bəşər tarixinin ən dəhşətli müharibəsi Azərbaycan xalqına

demokratlar" bütün bunlara göz yummaqla, əslində, cəbhədə həlak olmuş və itkin düşmüş yüz minlərlə həmvətənimizin xatirəsini təhqir edərək, Bakı neftçilərinin misilsiz zəhmətinə kölgə salaraq, 1941–45-ci illər müharibəsindən söz düşəndə deyirdilər ki, o bizim müharibəmiz deyildi. Bu "dərin məntiqə" görə, guya, SSRİ məğlub olarsa, sanki Hitler gəlib onların ata-babalarının başlarını tumarlayacaqdı. Belələrindən "ibrət götürən" dardüşüncəli adamlar isə

Həmvətənlərimizin xatirəsini əbədləşdirək

İkinci dünya müharibəsində faşizm üzərində qələbənin növbəti, 74-cü ildönümü yaxınlaşır. Bu qələbənin qazanılmasında Azərbaycanın böyük, danılmaz rolu olmuşdur. Əvvəla, respublikamızdan 650 mindən çox adam səfərbərliyə alınaraq cəbhəyə göndərilmişdir. İkincisi və ən əsası, xalqımız müharibə dövrünün bütün çətinlikləri və məhrumiyyətlərinə dözərək, arxa cəbhədə də gecə-gündüz çalışmışdır. Bu sahədə ən böyük fədakarlığı isə Bakı neftçiləri göstərmişlər. Onlar yaxşı bilirdilər ki, "mühərriklər müharibəsi" adlanan bu savaşda hər şey neftdən asılıdır. Dəhşətli müharibənin səbəbkarı olan Hitler də əmin idi ki, Bakı neftini ələ keçirmədən qalib gəlmək mümkün deyil. Ona görə də Şimali Qafqazda Qroznı ətrafındakı neft mədənləri ələ keçirildikdən sonra düşmənin əsas hədəfi Bakı idi və 1942-ci il sentyabrın axırlarında onun işğalına nail olmağı planlaşdırmışdı. Hətta Berlində Xəzər dənizi və Bakının təsvir edildiyi xüsusi tort da hazırlanmış və onun Bakının əks olunduğu əsas dilimi Fűrərə verilmişdi. Bakı neftinin müharibənin gedişi üçün həlledici rol oynadığını bilən Hitlerin tapşırığı ilə Almanıyanın I tank ordusu 1942-ci ilin sentyabrında Bakını tutmalı idi. Qafqaza hücumu başlayanda Hitler feldmarşal Manşteynə demişdi: "Biz mütləq Bakını tutmalıyıq. Əgər biz Bakı neftini ələ keçirməsək, müharibəni uzudacağıq".

heç bir respublika etməmişdir".

İkinci dünya müharibəsindəki qələbədə Azərbaycanın çox böyük rolu olduğunu vurğulayan ulu öndər Heydər Əliyev isə qətiyyətlə deyirdi ki, əgər Bakı nefti olmasaydı, müharibədə Sovet İttifaqının qələbəsi mümkün deyildi.

Bəli, sovet hakimiyyətinin ilk illərində Bakı neftinin satışından gələn valyuta Rusiyanın fəlakətlə

da çox böyük bəlalar gətirmişdir. Cəbhəyə gedənlərin yarıya qədər döyüşlərdə həlak olmuş və ya itkin düşmüşdür. Mənim doğulduğum, indinin özündə 57 minə yaxın əhalisi olan Qax rayonu bu müharibədə 2000-dən çox övladını itirmişdir.

Lakin 1990-cı illərin əvvəllərində Azərbaycanda hakimiyyətdə olan bəzi "ağıllı

fürsət düşdükcə, müharibə veteranlarına açıq-aşkar hörmətsizlik edirdilər. Elə vəziyyət yaranmışdı ki, döyüşlərin od-alovundan salamat çıxmış bu insanlar sinələrində orden-medallarla küçələrdə görünməkdən belə çəkinir, hətta bəzən təhqir də olunurdular.

Lakin ulu öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişi ilə bu biabırçı vəziyyətə son qoyuldu,

Azərbaycan hökuməti müharibə veteranlarına, arxa cəbhənin fədakar insanlarına layiq olduqları qiyməti verdi.

Müharibə veteranlarına bu gün də çox böyük diqqət və qayğı göstərilir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 2019-cu il 23 aprel təixli sərəncamı bunu bir daha təsdiq edir.

İkinci dünya müharibəsindən sonra keçmiş SSRİ-nin şəhər və kəndlərində saysız-hesabsız xatirə abidələri ucaldılmışdır. Belə abidələr Azərbaycanda da az deyil. Lakin keçmiş müttəfiq respub-

likaların əksəriyyətinin paytaxtından fərqli olaraq, Bakıda belə bir monumental abidə yoxdur.

Ötən əsrin 80-ci illərində Bakıda həmin müharibədə həlak olmuş, itkin düşmüş vətəndaşlarımızın xatirəsinə abidə ucaldılması qərara alınmış və indiki Dənizkənarı Milli Parkda yeri müəyyənləşdirilərək lövhə də qoyulmuşdu. Lakin sonralar, nədənsə, bu məsələ unudulmuşdur.

2020-ci ildə faşizm üzərində tarixi qələbənin 75 illiyi qeyd olunacaq. Həmin əlamətdar yubileydəki paytaxtımızda əzəmətli bir abidənin qoyulması həm ikinci dünya müharibəsi cəbhələrində həlak olmuş, itkin düşmüş Azərbaycan oğullarının xatirəsinə böyük ehtiram, həm də Böyük qələbənin qazanılmasında neft Bakısının əvəzsiz rolunun əyani şəkildə əbədləşdirilməsi olardı.

Vaqif MUSAYEV,
Əməkdar jurnalist

